

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA BIBLICKÝCH VĚD**

Posudek oponenta na disertační práci

Jméno oponenta: Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.
Autor práce: ThLic. Miroslav Matějka
Název práce: Analýza biblické důvěry ve světě Pentateuchu
Rozsah práce: 176 tištěných stran + seznam literatury + rejstřík biblických citací

Doktorand Miroslav Matějka si za téma své disertační práce zvolil jeden z velmi nosných biblicko-teologických pojmů „důvěru“ a pole svého bádání omezil na pět knih Mojžíšových, které v hebrejském kánonu tvoří nejvyšší autoritativní celek, a tudíž jakýsi teologický klíč pro pochopení celého Starého zákona. Práce v podstatě sestává ze dvou hlavních částí. První je filologický a sémantický přehled slovníku souvisejícího s tématem „důvěry“. Část druhá se pak zabývá analýzou a komentářem starozákonních textů, které podle Matějкова výběru jsou reprezentativními vzorky, na nichž jsou patrné podstatné rysy studovaného tématu.

Uspořádání práce je logické a přehledné. Výhradu mám k označení první kapitoly jako „Úvod“. Je-li to skutečně úvod, pak by neměl být tak rozsáhlý (55 stran, tj. téměř třetina textu). Ale při pozorném čtení zjistíme, že kapitola nadepsaná jako „Úvod“ již obsahuje jednu z podstatných badatelských částí práce, totiž studium slovní zásoby k tématu. Dále není zcela jasný smysl uspořádání této kapitoly. Podkapitola 1.3. „Typické vazby...“ působí jako první „nástřel“ k tématu, kde autor uvede vždy jeden ilustrační příklad. Od vědecké práce se ovšem očekává uspořádanější prezentaci výsledků bádání. Proto doporučuji část 1.3 zapracovat do části 1.4 a 1.6 a vytvořit z nich úhledný celek. Pokud by práce zůstala v této podobě, pak bude čtenář na rozpacích, jak k části 1.3 přistupovat, když zde postrádá jakýkoli úvodní nebo komentující text. Žádná část disertace nemůže mít ráz pouhého slovníkového přehledu či pracovních poznámek. Také mi nepřipadá vhodné v části 1.6 citovat pokaždé z jiného českého biblického překladu, i když rozumím Matějkově úmyslu vybrat vždy ten překlad, který na daném místě nejpřesněji vyjadřuje hebrejský originál. Takový postup mi ale ve vědecké práci připadá nekonzistentní a těžko zdůvodnitelný. V této části též upozorňuji na jednu konkrétní nepřesnost: na str. 51 se uvádí řecký kmen „elpiz-“,; správně má být „elpid-“.

Druhá část „Rozbor textů...“ je zřetelně hlavní částí práce. Autor uplatňuje poznatky, které předložil v předchozím lingvistickém úvodu, a provádí rozbor a výklad typických textů z Pentateuchu, které jsou podle výskytu sémanticky relevantních kmenů charakterické pro téma „důvěry“.

K metodě, kterou Matějka užívá, lze celkově říct toto: Je zřejmé, že doktorand má ucelený přehled o diachronních i synchronních metodách výkladu biblického textu, jak je dnes současná exegetická věda používá. Jejich praktické použití je v práci ale značně fragmentární a nesoustavné. Je pochopitelné, že při studiu jednoho biblicko-teologického pojmu je třeba zahrnout větší množství žánrově různorodých textů, a nelze tedy u všech vypracovat

soustavnou exegezi. Přesto bychom očekávali, že u vybraných několika stěžejních textů bude čtenáři předložen ucelenější exegetický výklad. Také uplatňování znalostí a faktů z různých oblastí, jako jsou dějiny starého Orientu, staré jazyky, rabínské komentáře, narativní analýza, strukturní analýza, je místy neuspořádané až chaotické.

Doktorand prokazuje dobrou znalost biblického textu v originále, ale také schopnost vyhodnotit významy slov v sémantické souvislosti s dalšími starověkými jazyky. Pracuje hojně s biblickým textem coby s primárním pramenem. Vedle toho konzultuje dostatek sekundární literatury, a to jak odborné jazykovědné pomůcky, biblicko-teologické slovníky a monografie a články, včetně těch z nejnovější doby. Mnohdy však jeho výklad má podobu pouhého řazení citací jednotlivých autorů, jakési novodobé „katény“. Větší prostor věnovaný diskusi s nimi by práci prospěl.

Formální úprava svědčí na první pohled o pečlivosti pisatele a o jeho erudici v psaní textů bohatých na výrazy ze starých jazyků a kultur. Matějka dokonce v závěru poukazuje na svoje řešení přepisování některých diftongů, které by se mohlo stát v našem prostředí normou (str. 175). Vytknout je třeba skutečnost, že velmi podrobná pravidla pro transliteraci cizojazyčných citací autor zařazuje do Úvodu spolu s následujícími odstavci o sémantickém přehledu studovaných slov (viz výše). Doporučoval bych tuto část uvést jako samostatnou poznámku mimo vlastní stať práce. Také si nejsem jistý, zda v českém prostředí je vhodné přepisovat řecké φ jako „ph“, když česká abeceda má vlastní hlásku „f“.

Přes snahu o formální čistotu autorovi unikly přepsání nebo neobratnosti ve formulacích, např. na str. 1 místo „dizertační“ má být správně „disertační“; *na str. 168*, 3. odst., 3. ř: místo „:po naplnění svých dnů...“ má být „...po naplnění jeho dnů...“; *na str. 169*, 3. odst., 7. ř. místo „dítě“ má být „dítě“; *na str. 171*, 1. odst., 10. ř.: místo „Boží starostlivost o svůj lid“ má být „Boží starostlivost o jeho lid“; 2. odst., 1. ř.: přívlasková vazba „plynoucí...“ asi nebude oddělena čárkami, neboť těsně souvisí s podmíněm; v témže odstavci, 3. ř., považují za zkratkovitě vyjádření „harmonický vztah s přírodou, a tudíž hojná úroda“; 3. odst., 2. ř. místo „Boží očekávání, na něj kladená, byla...“ má být „Boží očekávání na něj kladená byla...“; v témže odstavci ř. 4-5 nejasná formulace „kde na legitimní křik lidu nelze utiřit jinak než zázrakem“; odst. 4, ř. 3: místo „nezůstane bez z Boží strany...“ má být „nezůstane z Boží strany...“; *na str. 173*, odst. 2, ř. 1, místo „kniha“ má být „knihy“; v témže odstavci na 11. ř. na konci místo „i zde je však třeba pamatovat, že...“ by asi bylo lépe: „i zde je však třeba pamatovat na to, že...“.

Je třeba pochválit poměrně rozsáhlý seznam použité literatury. Oponentovi není zcela jasné, proč do obecného bibliografického přehledu nejsou zařazeny „články v periodících“. Osobně bych se přimlouval, aby seznam literatury byl strukturován podle standardního schématu, totiž s přehledem edic biblického textu a jeho překladů na začátku atd. Tam by měly být začleněny i použité české biblické překlady, které v předložené práci jsou také nelogicky za hlavním seznamem literatury.

Orientaci v práci velmi usnadňuje rejstřík biblických citací. Bohužel ztrácí poněkud na přehlednosti tím, že před každým odkazem autor zbytečně uvádí zkratku biblické knihy. Podle běžné normy stačí, když se název dané knihy uvede na začátku seznamu.

Konečně předkládám připomínky a postřehy k obsahu, které mohou být předmětem diskuse při obhajobě. Chválím Matějkovu snahu poukázat na spojení lingvisticko-biblistického bádání s poznatky psychologických věd, protože studované téma k tomu přímo

vybízí. Exkurz založený na Eriksonově psychologickém systému je pěkný. Jen si kladu otázku, zda je zařazen na správné místo (jako exkurz uprostřed lingvistické části). Nebylo by vhodnější zařadit ho na samý začátek práce jakožto psychologicko-zkušenostní východisko? V souvislosti s tím hned uvádím výtku, že práce podle mého soudu postrádá systematictější zohlednění biblické antropologie. Vždyť o „důvěře“ bez dobrého zvládnutí antropologických témat lze těžko správně pojednávat.

Podoba závěru (str. 168-174) není zcela uspokojivá. Tento souhrn obsahuje řadu hlavních myšlenek celého díla. Nicméně závěr by měl mít obecnější tvar než jen hlavní myšlenky jednotlivých biblických citátů.

Ve výhledu dalšího rozvinutí tématu, který autor nabízí na str. 175, ve 3. odst., chybí novozákonní knihy. Proč? Neobsahují také ony vedle intertestamentární literatury, Mišny a Talmudu, legitimní myšlenkové prostředí pro rozvíjení starozákonní tematiky důvěry?

Na str. 176, v odst. 3, doktorand tvrdí, že postava Mojžíše je v jeho studii předložena spíše netradičním způsobem. Ale co je tradiční způsob. Vždyť v rámci samotného Pentateuchu je Mojžíš zobrazen (zřejmě mj. díky různým vrstvám tradice a různým teologickým školám) několika způsoby. Důležité je, aby se interpretace Mojžíše vždy zakládala na biblickém textu. Poslední autoevaluační věta na str. 176 myslím není na místě. Hodnocení v případě disertační práce náleží jiným.

Závěrem lze konstatovat, že licenciát Matějka v předložené práci prokázal připravenost k vědecké biblistické práci jak teoretickou znalostí metodiky, tak připraveností jazykovou, literární, historickou a teologickou. Předložená práce je toho dokladem. Rovněž ale také ukazuje na některá slabší místa doktoranda, zejména určitou neuspořádanou živelnost v prezentování výsledků bádání a místy na metodickou nekonzistentnost. Práci přes uvedené nedostatky **doporučuji k obhajobě**. Pro případné publikování práce bude třeba, aby některé pasáže byly přepracovány podle doporučení oponentů a dalších odborníků – členů komise pro obhajobu disertační práce a doktorskou zkoušku.

Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.
katedra biblických věd KTF UK

V Praze dne 26. srpna 2011